

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap.

Mari Lønstad

Bacheloroppgave

Risikofylt lek i barnehagen

Risky play in kindergarten

Barnehagelærerutdanning, campus.

2017

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA ☒ NEI ☐

Norsk sammendrag

Tittel: Risikofylt lek i barnehagen	
Forfatter: Mari Lønstad	
År: 2017	Sider: 36
Emneord: Risikofylt lek, lek, sikkerhet, samfunnsutvikling, holdninger, barnehage	
Sammendrag: Problemstilling: Hvilke faktorer kan påvirke barnas utfoldelse i risikofylt lek i barnehagen? Første delen består av teori for å belyse temaet. Store deler av oppgaven er delt inn i fire underkategorier: risikofylt lek, samfunnsutvikling, sikkerhet og holdninger. Jeg gir en beskrivelse av hva risikofylt lek er, og hvordan den påvirker barnet. I tillegg ser jeg på ulike trekk ved samfunnsutviklingen de siste årene, samt hvilke regler og rammer barnehagen har, da med fokus på forskriften om sikkerhet ved lekeplassutstyr (1996). Jeg tar også for meg de ansattes holdninger, og hvordan dette kan påvirke barna. For å undersøke temaet, har jeg gjennomført gruppeintervju med minigrupper på 3 personer. Intervjuene er gjort i to ulike barnehager med ulik beliggenhet, en rett ved skogen og en med vesentlig større avstand til skogen. Funnene fra disse intervjuene har jeg drøftet opp mot teoridelen av oppgava. Resultatet viser at det er flere faktorer som kan påvirke barnas utfoldelse i risikofylt lek. Det finnes faktorer som begrenser, men også faktorer som gir barna mulighet for å utfolde seg. Dette fører igjen til at barna får utvikle seg på flere områder, både fysisk og psykisk.	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title:

Risky play in kindergarten

Authors: Mari Lønstad**Year:** 2017**Pages:** 36**Keywords:**

Risky play, play, safety, society, development, mindset, kindergarten

Summary:

Issue: What factors can affect children's expression in risky play in kindergarten?

The first part consists of theory to illuminate the theme. Parts of the task are divided into four subcategories: risky play, development of the society, in addition to safety and mindset. I give a description of what risky play is and how it affects the children. In addition, I look at different hallmarks on the development of the society the last years and what rules the kindergartens need to follow, focusing on the regulations on safety of playground equipment (1996). I also write about the employees' mindset, and how this can affect the children's risky play.

To investigate the theme, I have done group-interviews with mini-groups of 3 people. I accomplished the interviews in two different kindergartens with different locations, one directly by the forest and one with a longer distance to the forest. I have discussed the findings of these interviews against the theory-part of the assignment.

The results show that there are several factors that can affect the children's expressions in risky play. There are factors that limit, but also factors that give the children the opportunity to play risky play. This again makes the children develop in several areas, both physically and mentally.

Forord

Jeg vokste selv opp på slutten av nittitallet, og på den tiden bestod mye av barndommen av frilek i skogen, klatring i trær og bygging av hytter der leken blomstret opp som bare det. Jeg personlig husker gleden og iveren jeg hadde ved å holde på med sånne aktiviteter. Foreldrene mine lot meg prøve å snekre stort sett det jeg ville, og de lot meg klatre i det store treet på gårdsplassen. Under treet var det både røtter og et stålgjerde, så risikoen for å skade seg dersom man falt ned var relativt stor. Videre husker jeg godt fra jeg selv gikk i barnehagen der vi klatret opp på taket på et stort leke-tog, husket med kjempestor fart eller hang opp ned fra en bjelke i klatrestativet. Naturligvis endte det ofte med blåmerker eller skrubbsår, men jeg sitter her i dag, 22 år gammel, og tenker tilbake på barndommen der disse opplevelsene er noe av det jeg husker aller best.

Etter å ha vært i praksis i ulike barnehager, og blitt mer kjent med hvordan en barnehagehverdag er eller skal være, har jeg flere ganger følt på at barna har blitt fratatt den gode følelsen jeg selv opplevde som barn. Dette er noe jeg ønsker å undersøke og forhåpentligvis vil jeg få mer kunnskap rundt temaet risikofylt lek, og hva som ligger til grunn for at barn i dag muligens opplever mer begrensninger enn tidligere.

Etter tre år på Høgskolen i Hedmark (eller Høgskolen i Innlandet som det nå heter) vil jeg rette en stor takk til gode venner som jeg har samarbeidet godt med fra dag én. Jeg har lært utrolig mye, og disse årene hadde ikke vært de samme uten dere. Jeg vil også takke informantene som ønsket å stille opp, og som gjorde undersøkelsen min mulig å gjennomføre. Til slutt vil jeg takke Mari Gillund for god veiledning gjennom denne bacheloroppgaven.

Hamar, 24. mai 2017

Mari Lønstad

Innhold

NORSK SAMMENDRAG	2
ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT)	3
FORORD	4
1. INNLEDNING	7
1.1 PRESENTASJON OG BEGRENSNING AV PROBLEMSTILLING.....	7
1.2 BEGREPSAVKLARING	7
1.3 OPPGAVENS DISPOSISJON	8
2. TEORI.....	9
2.1 RISIKOFYLT LEK.....	9
2.1.1 Betydningen av risikofylt lek.....	11
2.2 SAMFUNNSUTVIKLINGEN	13
2.3 SIKKERHET.....	15
2.3.1 Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr.....	15
2.3.2 Kartlegging av hendelser og ulykker	16
2.4 HOLDNINGER	17
3. METODE	19
3.1 VALG AV METODE.....	19
3.2 VALG AV INFORMANTER	21
3.3 ETIKK.....	21
3.4 METODEKRITIKK.....	22
3.4.1 Personlig påvirkning.....	22
3.4.2 Reliabilitet og validitet.....	22
4. RESULTATER.....	24
4.1 ANALYSE AV DATA	24

4.2	PRESENTASJON OG DRØFTING AV DATA.....	24
4.2.1	<i>Risikofylt lek</i>	24
4.2.2	<i>Samfunnsutviklingen</i>	26
4.2.3	<i>Sikkerhet</i>	27
4.2.4	<i>Holdninger</i>	28
5.	OPPSUMMERING	30
	LITTERATURLISTE	31
	VEDLEGG	33
	VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE.....	33
	VEDLEGG 2: FORESPØRSEL OM DELTAKELSE I UNDERSØKELSEN	35

---

1. Innledning

1.1 Presentasjon og begrensning av problemstilling

Jeg vokste selv opp på slutten av nittitallet, og noe av det jeg husker best er de gode opplevelsene jeg hadde ved å holde på med lek som for mange kunne ses på som risikofylt. Jeg klatret i trærne, snekret og syklet fort på humpete grusveger - flere ganger uten hjelm. Under praksis i utdanningen min, og ved å leve i dagens samfunn, føler jeg at barn i dag ofte blir frarøvet den gode følelsen jeg selv fikk av å holde på med risikofylt lek. Jeg føler det har skjedd en endring i forhold til barnas sikkerhet siden jeg selv gikk i barnehagen. På bakgrunn av dette ønsker jeg å undersøke hva som kan være årsaken til denne forandringen. Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (1996) blir sentral i oppgaven, da dette er noe barnehagen er pålagt å følge. I og med at jeg kun intervjuer to ulike barnehager, noe som ikke vil gi svar for barnehageorganisasjonen generelt, har jeg valgt å skrive faktorer som *kan* påvirke barnas utfoldelse. Derfor blir problemstillingen min som følger:

Hvilke faktorer kan påvirke barnas utfoldelse i risikofylt lek i barnehagen?

1.2 Begrepsavklaring

Risikofylt lek:

Når det gjelder *risikofylt lek* vil jeg bruke Ellen Beate Sandseter (2014, s.14-15) sin definisjon som grunnlag for min oppgave. Hun beskriver den risikofylte leken som «spennende og utfordrende lek som involverer usikkerhet og en risiko for fysisk skade». Leken foregår for det meste utendørs og i barnehagens frie lek.

Samfunnet:

I begrepet *samfunnet* legger jeg den samfunnsutviklingen som har vært de siste årene, med tanke på toleranse for aktiviteter som kan være en risiko for fysisk skade. Samtidig vil jeg legge styringsdokumenter og lover under samme begrep, da med fokus på *Rammeplan for barnehagen* (Kunnskapsdepartementet, 2011) og forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (1996).

Situasjonsanalyse:

Gunnar Breivik (2001) sin situasjonsanalyse som forklarer hvordan barnas oppvekstsituasjon har forandret seg gjennom den siste generasjonen.

Informanter:

Når jeg snakker om informanter, snakker jeg om de personene jeg intervjuet.

1.3 Oppgavens disposisjon

Oppgaven starter, i kapittel 2, med en presentasjon av relevant teori for å belyse tema og problemstilling. Videre, i kapittel 3, presenteres mitt valg av kvalitativ metode, og beskrivelse av hvordan undersøkelsen min er gjennomført. Deretter, i kapittel 4, vil jeg legge frem mitt empiri fra gruppeintervjuer i to ulike barnehager, før jeg i kapittel 5 drøfter dette opp mot teoridelen. Til slutt, i kapittel 6, oppsummerer jeg undersøkelsen for å belyse problemstillingen. Jeg har valgt å dele teorien, presentasjon av empiri og drøftingen inn i fire like underoverskrifter for ryddighetens skyld, og for at oppgaven skal ha en gjennomgående rød tråd.

2. Teori

I denne delen av oppgaven skal jeg presentere den litteraturen jeg har valgt som utgangspunkt for min bacheloroppgave. Jeg har valgt å dele teoridelen i fire temaer: risikofylt lek, samfunnsutvikling, sikkerhet og holdninger. Dette er temaer jeg tar med meg videre ut i gruppeintervjuene, samtidig som de kommer igjen under drøftingsdelen av oppgaven. Ved å belyse disse temaene i teoridelen, danner både jeg og leseren oss en forståelse for temaet risikofylt lek i forkant av metoden og drøfting av funnene.

2.1 Risikofylt lek

Som nevnt i begrepsavklaringen, vil jeg ta Ellen Beate Sandseter (2014, s.14-15) sin definisjon av risikofylt lek som utgangspunkt i min beskrivelse av temaet. Hun presenterer en overordnet definisjon der risikofylt lek beskrives som «spennende og utfordrende lek som involverer usikkerhet og en risiko for skade». Hun viser også til egen forskning der resultater viser at risikofylt lek som oftest foregår utendørs og i barnas frie lek. Ofte handler dette om lek og aktiviteter som er nye for barna, der barna kan føle mangel på kontroll. Sandseter kategoriserer den risikofylte leken i seks ulike kategorier der hver kategori beskriver barnas utfoldelse. Disse kategoriene viser en konkret og oversiktlig beskrivelse av hva som kan kalles for risikofylt lek:

Lek med stor høyde: Dette innebærer lek der det er fare for at barna skal falle ned og skade seg. Det kan for eksempel være klatring i trær, hopping fra høyder, balansering og å slenge i høyder.

Lek med stor fart: Handler om lek med ukontrollert fart og tempo der barna kan treffe objekter eller andre mennesker, som for eksempel aking, sykling og ukontrollert løping.

Lek med farlige redskaper: Barn kan risikere å skade seg ved aktiviteter og lek som innebærer bruk av for eksempel øks, kniv, sag, tau og hammer.

Lek nær farlige elementer: Lek der det finnes en risiko for å falle ned eller inn i noe, som for eksempel vann, stup eller bål.

Lek som innebærer kamp: Det vil si lek der det er en risiko for at barna kan skade hverandre. Eksempler på dette kan være slåssing, bryting eller fekting med pinner.

Lek der barna kan forsvinne/gå seg bort: Dette kan dreie seg om lek i områder der barna mangler oppsyn, eller at området ikke er gjerdet inn, som for eksempel i skogsområder.

Hvordan barna selv opplever den risikofylt leken, får naturligvis betydning for utfallet av den. «Spennings- og risikofylt lek er en naturlig del av barns lek og utforskning av omgivelsene og seg selv. Barn bryter egne grenser og barrierer gjennom å prøve nye og spennende ting i lekens verden» (Sandseter, 2014, s. 14). Det er tydelig at risikofylt lek er noe mange barn er gode på å oppsøke. Kort sagt handler det om at man kjenner på følelsen av intens spenning samtidig som man kjenner på en frykt for å skade seg. Vygotskij (referert i Sandseter, 2013, s. 57) beskriver barnas søken mot utfordringer med at «barnet i en leksituasjon alltid er over sin egen alder og daglige atferd, som om barnet er et hode høyere enn seg selv». Barnet søker utfordringer det selv har potensiale for å mestre.

Sandseter (2014, s. 15) forteller videre fra sine samtaler med barn som beskriver sin følelse av at risikofylt lek både er morsomt og skummelt samtidig. Man kan se på det som å måtte gå ut av komfortsona, kjenne på frykt og usikkerhet, for i det heletatt å kunne oppleve den intense spenningen og samtidig få en god mestringsfølelse. Barna oppsøker selv denne typen lek, nettopp for å kunne kjenne på denne følelsen. Videre oppsøker de enda større utfordringer for å oppleve en enda bedre følelse av spenning og mestring. Et eksempel kan være at de klatrer høyere eller sykler fortere på bakgrunn av at «lista» for spenning og mestring har blitt høyere. Med andre ord er spenningssøking, og dermed risikofylt lek, noe som ligger naturlig i oss som mennesker.

Den risikofylte lekens plass i *rammeplanen* er under utvikling. I *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2011) blir ikke risikofylt nevnt konkret, men det står skrevet under fagområdet kropp, bevegelse og helse at barnehagen skal bidra til at barna får «en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring» og at de skaffer seg «gode erfaringer med varierte og allsidige bevegelser og utfordringer», noe vi kan se i sammenheng med risikofylt lek. I forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017)¹ har det skjedd en forandring ved at ordet risikofylt lek blir brukt konkret. Under fagområdet kropp, bevegelse, mat og helse, som det heter der, står det at barnehagen

---

¹ Kunnskapsdepartementet la tidligere i år (2017) ut en PDF-versjon av den kommende rammeplanen på sine nettsider. Denne er ikke å spore opp lengere, derfor har jeg referert til forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, hentet fra lovdata.no

skal bidra til at barna «opplever å vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer». Videre står det at personalet skal «gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet». Den nye rammeplanen trer i kraft 1. august 2017, og det er tydelig at den risikofylte leken har fått større plass enn tidligere. Årsaken til dette kan tenkes å være den nyere forskningen rundt temaet.

2.1.1 Betydningen av risikofylt lek

Sandseter (2014, s. 16-20) presenterer også hvilke ubevisste positive effekter barna oppnår ved å drive med risikofylt lek. Hun hevder at risikofylt lek er positivt for flere sider av barnas utvikling: motorisk, sosialt, begrense redsler og fobier og generelt for barnas egen risikomestring.

Motorikk

Ved at barna stadig søker fysiske utfordringer gjennom lek, bidrar det til å styrke den motoriske utviklingen og en følelse av en bedre motorisk kontroll. For at denne utviklingen skal fortsette, er det naturlig at barna søker større og større utfordringer. Et eksempel kan være i overgangen mellom å krabbe og å gå. Ved at barnet etter hvert utfordrer seg selv til å stå på to bein, vil det kunne føle en viss risiko ved at balansen ikke er optimal. Likevel blir mestringsfølelsen stor i det det klarer å gå noen skritt fremover. På samme måte vil det å klatre eller hoppe ned fra høyder eller å delta i kamp-lek gi barna mulighet til å utvikle ulike motoriske ferdigheter og egenskaper, som for eksempel muskelstyrke og utholdenhet samtidig som det bidrar til et sterkere skjelett (Sandseter, 2014, s. 17).

Breivik (2001, s. 25-26) viser til en undersøkelse der det ble sammenlignet ulike utforminger av barnehageområder. Den ene barnehagen var en såkalt A4-barnehage med høye gjerder, flatt underlag, standardiserte lekeapparater og mindre rom for frilek. Den andre barnehagen var mer åpen med busker, trær og ujevnt underlag. Resultatene viste at barna i den åpne barnehagen hadde bedre styrke, utholdenhet, smidighet og motorikk enn barna i den typiske A4-barnehagen.

Sosial kompetanse

Ofte foregår de ulike formene for risikofylt lek sammen med andre i et fellesskap. Man kan se at barn sklir sammen, hjelper hverandre opp i trærne eller husker sammen på huskestativet. Med andre ord samarbeider de om å løse forskjellige oppgaver de opplever som vanskelige. Sammen må de fordele ansvarsoppgaver for at de best mulig skal mestre utfordringene. Gjennom å samarbeide på denne måten, bidrar det til at barna får et godt grep om prinsippene for samarbeid og fellesskap. Samtidig viser forskning til at en av de viktigste sidene ved kamp-leker, som slåssing og fekting, er nettopp utviklingen av sosial kompetanse. Ved at barna veksler mellom å være overlegen eller underlegen i kamp-leker, får de erfare både makt, kamp, tilpasning, overlegenhet, underlegenhet og problemløsning. Med andre ord kan risikofylt lek bidra positivt på barnas sosiale kompetanse på flere områder (Sandseter, 2014, s. 18). Den samme forskningen som Breivik (2001, s. 25-26) viser til i forhold til motorisk utvikling av barn i den åpne barnehagen, viser også at barna i samme barnehage fikk en bedre psykososial tilpasning. Barnehagen opplevde mindre aggressivitet og et bedre sosialt klima enn i A4-barnehagen.

Antifobisk effekt

Sandseter (2014, s. 19-20) hevder også at det å delta i risikofylt lek bidrar til at barna naturlig blir mindre redde og engstelige. Dette skjer ved at de naturlig oppsøker gradvis større utfordringer innenfor det de i utgangspunktet er redde for. Noen redsler får vi gjennom negative erfaringer mens andre redsler er medfødt, som for eksempel redsel for høyder, vann og det å bli separert fra andre. Selv om noen barn i utgangspunktet er redde for dette, utforsker og oppsøker de det gjennom leken ved å klatre i trær, leke i vannkanten eller å gå alene rundt i ukjente områder. Ved at de gradvis nærmer seg det de egentlig frykter, lærer de gradvis å mestre det innenfor lekens relativt trygge rammer. Man trenger ikke frykte noe man mestrer. Samtidig viser Sandseter (2014, s. 19) til forskning der det er tydelig at risikofylt lek bidrar til å begrense de medfødte redslene. Forskningen viste at barn som blant annet har klatret og lekt mye ved vann ser ut til å være uten disse redslene i voksen alder. Ofte er det sånn at de som sliter med angst på spesielle områder, har liten erfaring på de samme områdene fra barndommen. Det handler om at man må lære seg selv og omgivelsene å kjenne for å finne ut hva som er trygt og farlig.

Risikomestring

For at barna i fremtiden skal kunne mestre risikoer, er det nødvendig at de får erfaringer i møte med risikofylte situasjoner og hvordan de skal handle i disse. Det kan være vanskelig for både foreldre, barnehageansatte og andre med forhold til barn å la barna nærme seg disse risikoene, da de naturligvis er redd for at det skal skje barna noe. På en annen side kan det å beskytte barna mot disse risikoene gjøre at de blir frarøvet viktig lærdom og utvikling de kan ta med seg videre i livet. Barna oppsøker, som nevnt tidligere, risikofylte aktiviteter. Dette er noe de bør få mulighet til, med tanke på utvikling av risikomestring (Sandseter, 2014, s. 20).

Leken som verdi for hvert enkelt barn

Helle Skovbjerg Karoff (2014, s. 46-59) skriver om at det farefulle fungerer som lekens bensin. Hun bruker eksempelet som hun på dansk kaller for *trampolineleg*. Hun viser til at foreldre ofte setter sikkerhetsnett rundt trampolinen og at mange ofte har regler for hvor mange barn det kan være på trampolinen samtidig. I et lekperspektiv beskriver Karoff lignende tiltak som ødeleggende for at leken skal kunne oppstå og leve videre. Det farefulle i leken kan være både tiltrekkende og interessant, og Karoff hevder at det å ta bort det farefulle vil være det samme som å ødelegge leken. Med andre ord er den risikofylte leken viktig for barnet på mange områder, både for utviklingen og for leken som verdi i seg selv. Sandseter (2013, s. 61) poengterer viktigheten av å anerkjenne at ingen barn er like, og at man må se hvert enkelt barn sitt mestringsnivå og spenningsbehov for å gi alle de utfordringene de trenger. Dette fører til at barna får større glede av å holde på med risikofylt lek.

2.2 Samfunnsutviklingen

For å belyse de samfunnsendringene som har vært de siste årene velger jeg å ta for meg Gunnar Breivik (2001, s. 12-35) sin situasjonsanalyse der han har undersøkt karakteristiske trekk ved barn og unges oppvekstsituasjon i løpet av den siste generasjonen.

Et av funnene i Breivik (2001) sin analyse er at leken i større grad foregår innendørs enn tidligere. Tidligere var lekens naturlige rom og sted utendørs, og man var stort sett inne kun når det var veldig dårlig vær. Videre forteller han at mye dreide seg om å ta ansvar for sin egen situasjon. Mange har derfor ikke den naturlige tilhørigheten med naturen, og det kan

ofte føles fremmed for dem. Derfor kan presset om å organisere aktiviteter føles større på foreldrene. Breivik presiserer også at de aktivitetene som foregår utendørs i dag ofte er lagt til mer menneskeskapte og preparerte områder enn tidligere. For eksempel er de enkle løkkene byttet ut med idrettshaller. Aktivitetene blir også mer voksenstyrte. Dette er også noe Coster & Cleve (2008, s. 24) konkluderte med i sin undersøkelse av barn og unges syn på lek og søken etter risiko. Funnen deres viser at barna leker mindre fritt da de er under oppsyn og ledelse av voksne store deler av tiden. Det kan føre til at barna blir dårligere til å ta initiativ selv, og undersøkelser viser at aktivitetsnivået blir lavere enn om barna selv satte det i gang. Samtidig mister de erfaringen med å organisere, forhandle og å ta avgjørelser for aktiviteten sammen med andre. Breivik trekker også frem forsiktigjøringen i barnehagen, i form av ansvar for andre sine barn og sikkerhetsforskrifter som barnehagen må forholde seg til (Breivik, 2001, s. 12-35).

I følge Breivik (2001, s. 26-27) har også den moderne teknologiske utviklingen betydning for barnas oppvekstsituasjon. Etter at det har kommet dataspill og andre programmer som både er spennende og lærerikt på sin måte, har den fysiske aktiviteten blitt dårligere. Dette fører også til at det blir mindre tid til egenorganisert aktivitet og lek. Teknologien har også tatt sin plass i barnehagen. Nettbrett er ifølge Jacobsen, Kofoed og Loi (2015, s. 81-82) et av de mest brukte digitale verktøy blant barn. I barnehagesammenheng ble antall nettbrett doblet fra 2013 til 2015 (Jacobsen et.al., 2015, s. 8). Nettbrettene brukes ofte i forbindelse med barnas lek og læring, noe som stiller krav til den digitale kompetansen hos de ansatte (Jacobsen et.al., 2015, s. 81-82). Breivik (2001, s. 26-27) trekker også frem det at barn i større grad sitter rolig får betydning for deres evne til å mestre virkeligheten. Han viser også til en spansk undersøkelse der de fant ut at «tv-barna» er mer utsatt for ulykker. For å takle virkeligheten, må man oppleve og teste den selv (Breivik, 2001, s. 16-27).

Denne samfunnsutviklingen vil ifølge Breivik (2001, s. 31-34) ha konsekvenser for framtida. Han hevder at utviklingen vil føre til at barna blir mer pysete og at de ikke vil takle vær og vind på samme måte som tidligere generasjoner. Med andre ord vil det føre til mindre robuste barn som igjen fører til mindre robuste voksne i fremtiden.

2.3 Sikkerhet

Barnehagene bør være større, mer spennende og langt mer åpne. For det første bør arealene være vesentlig større enn det de er i dag. Underlaget bør være mer variert og knudrete ... De kjedelige apparatene av metall og plast bør erstattes av større og mer spennende apparater med tykke tau og stokker ... som gir mulighet for spennende aktiviteter. Barnehagene bør dessuten plasseres i nærheten av løkker og skogholt, slik at man kan åpne barnehagen mot omverdenen og slippe barna løs både, vår, sommer, høst og vinter (Breivik, 2001, s. 117-118).

Breivik (2001, s. 117-121) er tydelig kritisk til hvordan barnehagens uteareal, på generelt nivå, er bygd opp i dag. Likevel kan vi se eksempler på nisjebarnehager som har de elementene Breivik snakker om som grunnlag for sin barnehagehverdag i form av natur- og friluftsbarnehager. Han viser også til undersøkelser der resultater viser at barna trenger konkrete utfordringer og mestringsopplevelser for å kunne lære seg å mestre den krevende omverdenen. Ved å sette hans beskrivelse opp mot definisjonen av risikofylt lek, er det ikke tvil om at dette er noe som krever et hensyn til sikkerhet. I *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 41-42) står det under fagområdet kropp, bevegelse og helse at «barnehagen skal bidra til at barna får en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring». For å arbeide mot dette og de andre målene, må personalet i barnehagen blant annet «tilrettelegge for og inspirere til trygg og utfordrende kroppslig lek og aktivitet for alle, uansett kjønn og kroppslige, psykiske og sosiale forutsetninger». Med andre ord er trygghet noe som står nevnt i barnehagens styringsdokument, og er dermed noe barnehagen må følge i sitt arbeid.

2.3.1 Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr

I tillegg til at barnehagen skal følge lov om barnehager (2005) og *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (2011), finnes det også andre lover og forskrifter personalet må forholde seg til. En av disse er forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (1996) som jeg anser som relevant i forhold til min bacheloroppgave da sikkerhet står sentralt i forhold til risikofylt lek.

Forskriften trådte i kraft i 1996, og gav blant andre barnehagepersonalet mange føringer og krav om hvordan lekeplassutstyret i barnehagen skulle være utformet. Formålsparagrafen (1996, §1) lyder som følger: «Denne forskrift har til formål å forebygge at lekeplassutstyr medfører helseskade for brukere eller tredjepart når utstyret brukes til de formål det er

beregnet for eller slik det kan forventes at barn bruker det». I det forskriften trådte i kraft omfattet den både nytt utstyr og utstyr som allerede eksisterte (1996, §2). § 3 (1996) forteller oss hvem som er ansvarlig: «Produsenter, ervervsimportører, distributører, detaljister og andre som omsetter, formidler eller på annen måte behandler lekeplassutstyr er ansvarlige for at kravene i forskriften er oppfylt». Med andre ord har barnehagen ansvar for sin egen lekeplass, da det er de som bruker den daglig. I §4 (1996) defineres begrepet *lekeplassutstyr* som «alle installasjoner og/eller komponenter med tilhørende underlag, som er konstruert, produsert eller markedsført med den hensikt å bli installert på lekeplasser, med sikte på individuell eller kollektiv lek». Med andre ord faller ikke elementer i naturen under denne kategorien, med mindre naturmateriale er brukt med den hensikt å bygge apparater beregnet for lek.

I kapittel 3 i forskrift for sikkerhet ved lekeplassutstyr (1996), vises det til fysiske og mekaniske egenskaper som kreves av lekeplassutstyret. Utstyret skal blant annet være konstruert slik at brukeren har mulighet for å snu uten å utsette seg for større risiko samtidig som voksne skal ha tilgang til å hjelpe dersom barna er i vanskeligheter. Videre stilles det krav til utstyrets styrke og stabilitet, underlag og flater. I tillegg skal det være avrundede kanter, og høyder og avstander skal ikke være en risiko for skader. Videre står det nevnt apparatenes kjemiske og elektriske egenskaper, samt brann- og eksplosjonsegenskaper. Dette skal naturligvis være av en slik art at det ikke utgjør en risiko for barna. Til slutt er det viktig med godt vedlikehold og jevnlig ettersyn for å opprettholde sikkerheten best mulig.

2.3.2 Kartlegging av hendelser og ulykker

Sandseter, Pareliussen, Sando og Egset (2012) har på vegne av Dronning Mauds Minne Høgskole kartlagt hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehage i løpet av året 2012. De har blant annet undersøkt alvorlighetsgrader og forekomst av skader, samtidig som de har sett på hvilke hendelser det oftest dreier seg om. De undersøkte 1 693 barnehager i form av spørreskjemaer, og 20 utvalgte barnehager via telefonintervjuer med styrere.

Resultatene viser at «97.9 % av skadene er skader som ikke trenger annet enn enten enkel hjelp og behandling fra barnehagepersonalet eller enkel førstehjelp fra lege eller tannlege uten behov for videre oppfølging». De skadene som er noe mer alvorlig skjer oftere utendørs, og handler som oftest om brudd i lange knokler eller hjernerystelse på grunn av fallulykker og sammenstøt. Undersøkelsen viste at 0.2 % av ulykkene var såpass alvorlige at

de kunne medføre varige mén eller død, i dette tilfellet tre kraniebrudd som følge av fall eller sammenstøt. Når det gjelder småskader, viser undersøkelsen at gutter er mer utsatt enn jenter, men dette var ikke tilfellet ved større ulykker. Skader som brudd og hjernerystelse viste seg ofte å være forårsaket av hendige uhell, som for eksempel fall på flatt gulv eller ned fra lave stoler og benker inne i barnehagen (Sandseter et. al., 2012).

2.4 Holdninger

Holdninger handler om faste atferdsmønstre som er relativt stabile over tid, noe som gjør at handlingene våre blir forutsigbare. I barnehagesammenheng handler det om å være bevisst disse holdningene slik at vi kan endre dem dersom det blir nødvendig. Holdninger er en del av personligheten vår, og de preger hvordan vi tenker og handler (Madland, 2013, s. 29-41).

Sandseter (2014, s. 23-24) skriver at alle ansatte i barnehagen bør stille seg spørsmålet om det er deres egne eller barnas grenser og behov som avgjør hvor langt de velger å la barna gå i den risikofylte leken. Det å tenke tilbake på egne erfaringer og opplevelser fra barnehagen, kan bidra til at man får et mer positivt og åpent sinn når det kommer til dette. For å kunne akseptere at barna utfolder seg i risikofylte lek, er det viktigste at man klarer å akseptere den risikofylte leken i seg selv. Man må være bevisst på hvordan man kommuniserer med barna, både verbalt med ord og nonverbalt med kroppsspråk. Dette er også noe man kan ta opp i personalgruppa, der man er åpen om sine holdninger. Alle er forskjellige, og det å reflektere over holdninger i personalet kan styrke den praksisen vi bruker for å nå felles mål (Madland, 2013, s. 40). Samtidig er det viktig at man her trekker inn foreldrene. Ved å legge frem både positive og negative sider av denne typen lek for foreldrene, kan man sammen diskutere seg frem til gode løsninger der man ivaretar sikkerheten samtidig som barna får nytte av de positive aspektene leken drar med seg. Ved å ha en dialog med foreldrene om dette temaet, er man i forkant dersom det skulle oppstå skader og ulykker med deres barn (Sandseter, 2014, s. 24).

Madland (2013, s. 17-27) skriver om hvordan dine egne holdninger påvirker handlingene dine. I barnehagen kommer man ofte borti uforutsette situasjoner som gjør at man må handle uten tid til å tenke igjennom det. Dette kalles på fagspråket for handlingstvang. Det at ansatte i barnehagen viser frykt og engstelse kan smitte over på barna. Dette er også noe Coster & Cleve (2008, s. 24) fant ut under sin undersøkelse. Et av funnene deres viser at barn er klar over de voksnes frykt, men at de ofte er enige med dem. Samtidig viser funnene deres at

barn selv oppsøker større risiko når de voksne ikke er tilstede. Det viktigste er at man er bevisst sine holdninger, og at man klarer å reagere på en god måte for barna, selv i uforutsette situasjoner, som for eksempel i lek der du ser en risiko for at barnet kan skade seg (Madland, 2013, s. 17-27). I *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (2011) står det blant annet at personalet skal «forstå og gi oppmuntrende bekreftelse på barns sansemotoriske og kroppslige lek og inspirere alle barn til å søke fysiske utfordringer og prøve ut sine kroppslige muligheter». Med andre ord er de ansatte nødt til å være tilstede, og gi barna muligheter i sin lek. Sandseter (2013, s. 60) skriver at «de begrensninger voksne setter for barnet i lek, er ofte tuftet på deres egne oppfatninger av hva som er farlig». De ansatte i barnehagen er rollemodeller, og det er viktig at vi ikke lar frykt og negative holdninger smitte over på barna.

3. Metode

I følge Dalland (2012, s. 111-112) forteller metoden oss noe om hvordan vi bør gå frem for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. En metode kan regnes som et redskap i vårt møte med det vi vil undersøke. Det er viktig at man tenker nøye gjennom hvilken metode som er mest relevant for sitt arbeid, og hvilken metode som gir best mulig svar på det man vil undersøke.

Metodene deles inn i kvantitative og kvalitative metoder. Kvantitative metoder handler om å gjøre undersøkelser som resulterer i målbare data, som for eksempel tall. Et eksempel på en kvantitativ metode kan være spørreundersøkelse. Fordelen her er at man får en bredere og mer presis oversikt over det man vil undersøke. Samtidig skjer dette som oftest uten direkte nærhet til feltet, og forskeren ser fenomenet utenfra. Under kvalitative metoder, derimot, får forskeren større nærhet til feltet, og man får mulighet til å gå mer i dybden, som for eksempel i et intervju eller ved å observere det man er interessert i. De som holder på med kvantitative metoder kalles ofte for «tellere», mens de som bruker kvalitative metoder ofte kalles for «tolkere». Selv om de forskjellige metodene inneholder forskjellige måter å samle inn materiale på, kan de også henge delvis sammen med hverandre på den måten at kvantitative forskere også tolker sine funn. Samtidig kan de kvalitative metodene også inneholde elementer av kvantifisering (Dalland, 2012, s. 112-114).

3.1 Valg av metode

I min oppgave ønsker jeg å undersøke hvordan de forskjellige barnehagene legger til rette for risikofyllt lek, og hvilke faktorer de mener spiller inn på dette. Jeg ønsker derfor å gå ut i feltet for å få en større nærhet til det jeg skal undersøke. Dette emnet vil kunne måles og regnes på ved å bruke spørreundersøkelse eller andre kvantitative metoder. Jeg ønsket derimot å komme mer i dybden ved å gå ut i feltet, dermed falt mitt valg naturligvis på kvalitative metoder (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2016, s. 145-147). Dalland (2012, s. 57) skriver om fenomenologiske undersøkelser der oppmerksomheten blir rettet mot hvordan verden konkret oppleves og erfares av informantene. Dette er relevant for min problemstilling, da det er informantene sine opplevelser og erfaringer som ligger til grunn for de resultatene jeg får til slutt. Dette kan også ses i sammenheng med hermeneutikk, der forskning blant annet kan forstås som en sirkelvandring (Bergsland & Jæger, 2014, s. 43). Man begynner med en førforståelse før man prøver ut denne kunnskapen i en vandring, her

ut i ulike barnehager, før man kommer tilbake igjen med ny og utvidet kunnskap om emnet (Bergsland & Jæger, 2014, s. 43).

Etter innspill fra bachelorseminar, og egne refleksjoner rundt hva jeg ønsker svar på, kom jeg frem til at jeg ønsket å gjøre gruppeintervjuer. Dersom man har en godt sammensatt gruppe kan det gi deg verdifull kunnskap rundt et bestemt tema, og man får innblikk i et bredere spekter av synspunktet, holdninger, erfaringer og fortolkninger. Dersom man har en-til-en-intervju får man derimot mer detaljert informasjon fra enkeltindividet. Samtidig kan man i gruppeintervju se på interaksjonen mellom deltakerne, noe som kan være nyttig med tanke på å få innblikk i forskjellige holdninger til temaet (Johannesen et.al., 2016, s. 145-147). I og med at risikofylt lek er noe som angår alle de ansatte i barnehagen, og med en forforståelse av at mennesker er forskjellige, ønsker jeg mer enn en enkelt persons synspunkter og erfaringer.

Når man skal gjennomføre gruppeintervjuer med personlig oppmøte, noe jeg ønsket å gjøre, kan man velge å gjennomføre ordinære gruppesamtaler med minst seks deltakere eller såkalte minigrupper på tre til fem deltakere. Johannesen et al. (2016, s. 115) viser til flere fordeler ved minigrupper. Ved å ha mindre grupper, får hver enkelt mer tid til å snakke, og det kan være enklere for deltakerne å åpne seg. I tillegg kan det være enklere å diskutere komplekse temaer i mindre grupper, og man får frem mer detaljerte historier og eksempler. På en annen side kan minigrupper føre til at det kan bli vanskeligere å starte en diskusjon enn om gruppen hadde vært dobbelt så stor. Man kan også oppleve at noen av deltakerne overkjører andre ved å fremstå som ekspert (Johannesen et al., 2016, s. 114-116). Dette er noe jeg tok til betraktning i min undersøkelse, der valget av metode falt på kvalitativt gruppeintervju i minigrupper på tre deltakere. Minigruppene bestod av pedagogiske ledere pluss styrer fra den ene barnehagen. Alle informantene hadde godt kjennskap til hverandre, noe som er positivt for å holde gode diskusjoner gående. Det kan også skje at noen overkjører de andre, da de sannsynligvis er godt kjent med hvordan medarbeiderne sine er i situasjoner som dette.

I forkant av intervjuene lagde jeg en intervjuguide (Vedlegg 1) inndelt i temaer der jeg formulerte spørsmål om det jeg ønsket å vite mer om innenfor hvert tema. Temaene er de samme som gjentar seg i flere deler av oppgaven. Dalland (2012, s. 167-168) skriver at en intervjuguide skal lede deg gjennom intervjuet. Den skal være en hjelp til å huske de temaene du skal ta opp, samtidig som den forbereder deg både faglig og mentalt før du skal

---

møte informantene dine. En intervjuguide skal hjelpe deg å holde intervjuet relativt strukturert, samtidig som du formulerer neste spørsmål basert på samtalens utvikling.

3.2 Valg av informanter

I forhold til valg av informanter snakker Dalland (2012, s. 116-117) om strategisk utvelgelse. I det legger han at forskeren på forhånd bestemmer seg for hvilken målgruppe og personer som må delta for å få samlet nødvendige data. Basert på min kunnskap om temaet, lagt frem i teoridelen, ønsket jeg å oppsøke to barnehager med ulik beliggenhet; en rett i skogkanten og en med lengre avstand til skogen. Jeg hadde ikke noe mål om å finne ut hva som er best, men jeg ønsket å undersøke om dette påvirket barnehagens syn og holdninger til risikofyllt lek.

3.3 Etikk

Bergsland og Jæger (2014, s. 83-86) skriver om etiske retningslinjer og personvern i forbindelse med bacheloroppgaven og trekker frem tre hovedprinsipper: informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser. Man er pliktig til å informere informanten om sitt mål for undersøkelsen, at det er frivillig å delta og at man kan trekke seg når som helst. Videre er det viktig at man behandler opplysningene konfidensielt, det vil si at man holder personlige data for seg selv. I tillegg til dette skal ikke undersøkelsen ha noen negativ konsekvens for informantene. Naturligvis stilles det også krav til anonymitet ved at man bruker koder istedenfor navn under bearbeiding av resultatene. I mitt tilfelle ønsket jeg å ta lydopptak til mitt videre arbeid. Da er det viktig å presisere dette og at all informasjon vil bli destruert når oppgaven er ferdig. For at man skal kunne bruke lydopptak uten at undersøkelsen blir meldepliktig, er det ifølge NSD² viktig at intervjuguiden er utformet slik at personopplysninger ikke vil komme frem. Informantene skal ikke kunne gjenkjennes i resultatet til slutt. Dette er noe jeg tok til betraktning under mine intervjuer. Dalland (2012, s. 104) presiserer også at forskning er avhengig av at informantene har tillit til at jeg opprettholder taushetsplikten min. Alt dette, i tillegg til godkjenning av lydopptak,

---

² Norsk senter for forskningsdata (s.a.)

formulerte jeg i et informasjonsskriv som informantene fikk lese på forhånd og underskrive før intervjuet (Vedlegg 2).

3.4 Metodekritikk

Ingen metode er feilfri, og det er viktig at man er kritisk og reflektert over sin valgte metode, og hvordan man velger å gå fram i undersøkelsen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80).

3.4.1 Personlig påvirkning

Vi starter ikke med «blanke ark» når vi går løs på en oppgave. På forhånd har vi tanker om temaet vi har valgt og kanskje også om hva vi tror vi vil finne ut. Er vi bevisst den førforståelsen vi bringer med oss, vil det være lettere å skille den fra den nye forståelsen vi etter hvert får (Dalland, 2012, s. 121).

I følge Dalland (2012, s. 168) kan vi se på forskeren som et instrument, der hans/hennes førforståelse i møte med informantene spiller en viktig rolle for både gjennomførelsen og utfallet av undersøkelsen. I min oppgave har jeg valgt et tema jeg engasjerer meg i, og som jeg personlig har mye meninger om. Derfor er det ekstra viktig at jeg er bevisst mine egne holdninger. På den måten blir det enklere for meg å holde meg til det informantene har å komme med uten at mine meninger skal overstyre dette, med andre ord er det viktig å være objektiv. Det motsatte er å være subjektiv, som vil si at man lar sin personlig oppfatning dominere. I tillegg til dette vil min måte å stille spørsmålene på kunne gi utslag på de svarene jeg får (Dalland, 2012, s. 119).

3.4.2 Reliabilitet og validitet

Under kvalitative undersøkelser handler reliabilitet først og fremst om troverdighet. Man må ta stilling til hvordan arbeidet blir gjort, både under planleggingen, utførelsen og bearbeidelsen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Dalland (2012, s. 120) skriver at all data må være hentet inn på en slik måte at de er pålitelige. Med andre ord må man unngå unøyaktigheter gjennom hele prosessen. I mitt arbeid har jeg vært opptatt av å forstå informantenes svar rett. Dette gjorde jeg ved å stille bekreftende spørsmål underveis og til slutt i intervjuet, som for eksempel: «For å oppsummere dette, mener dere altså at ...». Dalland (2012, s. 121) hevder at godt samarbeid og oppmerksomhet i gjennomføringen vil begrense feilene som kan oppstå.

I følge Bergsland & Jæger (2014, s. 80) handler validitet om «hvor godt eller relevant dataene representerer fenomenet som skal undersøkes, og i hvilken grad resultatene er gyldige for utvalget og det fenomenet som er undersøkt». Med andre ord handler det om i hvor stor grad resultatene kan bekreftes og anses som korrekte. I mitt arbeid har jeg tatt utgangspunkt i temaer jeg mener, på bakgrunn av teori og annen forskning, kan påvirke den risikofylte leken i barnehagen. Ut ifra dette har jeg laget intervjuguide som inneholder de samme temaene, som altså ble tatt opp under begge gruppeintervjuene. Det at jeg på forhånd har satt opp disse kategoriene kan føre til at annen relevant informasjon uteblir, da det finnes andre temaer som ikke vil bli tatt opp på samme måte. Dette er noe jeg må være bevisst på gjennom hele undersøkelsen. På bakgrunn av at jeg kun har intervjuet minigrupper fra to ulike barnehager, vil ikke mine resultater beskrive den risikofylte leken i barnehagen på et generelt nivå. Likevel vil jeg hevde at mine resultater er relevante og valide i forhold til min problemstilling og metode.

4. Resultater

I denne delen av oppgaven skal jeg presentere funnene jeg gjorde under gruppeintervjuene. Jeg har valgt å snakke om hele gruppa under ett, men trekker frem enkelte informanter sine eksempler og synspunkter der det er naturlig og nødvendig. Den ene barnehagen ligger inntil et byggefelt med skogen et godt stykke unna. Den andre ligger også ved et byggefelt, men har skogen som nærmeste nabo på den andre siden. Jeg har valgt å presentere funnene sammen med drøftingen for å gi oppgaven bedre sammenheng og flyt.

4.1 Analyse av data

Å analysere betyr «å dele noe opp i biter eller elementer» (Johannesen et.al., 2016, s. 162). For å kunne analysere data, er det viktig at man reduserer mengden, slik at det blir enklere å håndtere det videre i undersøkelsen. Når det gjelder kvalitative data, er analyse og tolkning viktig fordi «teorier, hypoteser og forskerens forforståelse er viktige utgangspunkter for dataanalysen» (Johannesen et.al., 2016, s. 161). Da jeg var ferdig med mine intervjuer, lyttet jeg til opptakene og skrev ned intervjuene, med andre ord transkriberte jeg dem. Etter dette samlet jeg hovedfunnene under hvert av intervjuene, slik at jeg hadde mindre data å forholde meg til under presentasjonen og drøftingen av funnene. Disse hovedfunnene sorterte jeg etter temaer, altså de fire temaene som går igjen i oppgaven min: risikofylt lek, samfunnsutvikling, sikkerhet og holdninger. Johannesen et.al. (2016, s. 162) skriver at hensikten med å organisere data etter tema er å legge et godt grunnlag for analyse uten at man mister viktig informasjon. Underveis valgte jeg ut utsagn og funn fra intervjuene inn i de kategoriene det passet inn i. Denne prosessen kalles kategorisk inndeling eller indeksering (Johannesen et.al., 2016, s. 165). Denne kategoriseringen bruker jeg, som sagt, konsekvent og systematisk gjennom hele oppgaven.

4.2 Presentasjon og drøfting av data

4.2.1 Risikofylt lek

Ved spørsmål om hva barnehagene forbinder med risikofylt lek nevnte den ene informanten øyeblikkelig klatring mens en annen poengterte sikkerheten. En av informantene nevnte at barna bruker hodet på en helt annen måte enn i annen lek og en annen trakk frem et sitat fra

Ronja Røverdatter: «Man må øve på det som er farlig». Gruppene var enige om at de positive sidene er spenning og motorisk utvikling, og at de negative sidene er at barna kan skade seg, og at de ansatte alltid må vurdere risikoen.

Dersom vi går tilbake til Sandseter (2014, s. 14-15) sin inndeling av risikofylt lek i ulike kategorier, kan vi se at det finnes mange kategorier som ikke blir nevnt i gruppeintervjuene. Den eneste konkrete kategorien som blir nevnt er lek med stor høyde, i form av klatring. Lek med farlige redskaper blir nevnt lengre ut i intervjuet da jeg som intervjuer brakte det inn i samtalen. Den ene barnehagen bruker naturen aktivt, noe som, uten at de nevnte det selv, går under lek der barna kan forsvinne eller gå seg bort. Etter hvert nevnes også lek på isbane og ved store vanndammer. Grunnen til at de andre kategoriene ikke blir nevnt til å begynne med, kan være at det var disse svarene de kom på der og da. De ansatte kan likevel ha mer kunnskap rundt temaet enn det som kom frem her. Likevel ønsker jeg å drøfte hva grunnen kan være til at de øyeblikkelig tenker klatring og sikkerhet når det er snakk om risikofylt lek.

En av informantene nevner at de får høre om ulykker i media, og at en bestemt ulykke der et barn døde av kvelning førte til at det ble strengere regler med tanke på kvelningsfare. Aftenposten delte i 2012 en artikkel skrevet av June Westerveld med overskriften *15000 barnehagebarn ble skadet i fjor*, etterfulgt av «Hver dag blir 60 barn skadet i norske barnehager». Westerveld baserer utsagnene sine på forskning, men ordvalget og formuleringen kan oppleves som skremselspropaganda for leserne. Sandseter et.al. (2012) oppsummerer sin kartlegging av hendelser og ulykker som påfører skade på barnehagebarn med at «97.9 % av skadene er skader som ikke trenger annet enn enten enkel hjelp og behandling fra barnehagepersonalet eller enkel førstehjelp fra lege eller tannlege uten behov for videre oppfølging». Det at media fremlegger saker på denne måten kan føre til at man får et misvisende inntrykk av barnas sikkerhet i barnehagen, uten at det er sviktende rutiner som er grunnen. Likevel kan personalet føle seg presset til å fokusere enda mer på dette for å opprettholde sin posisjon.

Den ene informanten nevnte, som sagt, et sitat fra Ronja Røverdatter som handler om at man må øve på det som er farlig. Dette ser jeg i sammenheng med det Sandseter (2014, s. 19-20) skriver om antifobisk effekt av risikofylt lek. Sandseter skriver også om mestring, noe som forsterker informantens utsagn. Ved å oppsøke det som er farlig, noe som ligger naturlig i mange barn, lærer de etter hvert å mestre det innenfor lekens rammer, noe som føles tryggere for barnet. Det å kjenne på mestringsfølelsen innenfor disse trygge rammene, kan føre til at

barna blir tryggere videre i livet (Sandseter, 2014, s. 19). Flere av informantene snakker om at den risikofylte leken er spennende for barna. Dette er noe som får støtte i Sandseter (2013) sin beskrivelse av det opplevels- og spenningssøkende barnet. Hun mener at det å balansere mellom det som er farlig og det som er spennende kan ses på som den største tiltrekningskraften mot risikofylt lek (Sandseter, 2013, s. 53-62).

4.2.2 Samfunnsutviklingen

Den ene informanten mente at risikofylt lek handlet om «at barna får lov til å gjøre de tingene som mange barnehager nå synes er litt skummelt». Det er tydelig at denne informanten opplever noe av det Breivik (2001, s. 12-14) snakker om angående forsiktiggjøring i barnehagen. Han snakker om at personalet i barnehagen er ekstra forsiktig på bakgrunn av forskrifter og ansvar for andre sine barn. Dette ser jeg i sammenheng med mine funn. Begge gruppene snakket mye om sin egen lekeplass, og de la stor vekt på kravene som blir stilt i form av forskriften for sikkerhet ved lekeplassutstyr (1996). Den ene barnehagen la stor vekt på kravene om avstand mellom apparater, og følte at det begrenset muligheten til flere lekeapparater i barnehagen. Den andre barnehagen brukte forskriften som argument for at de har få velpreparerte lekeapparater, og at de heller ønsker å gi barna opplevelser og utfordringer i naturlige omgivelser. Denne barnehagen har altså bevisst valgt å bevege seg bort fra Breivik sin påstand om at lek og aktivitet i dag ofte foregår på mer preparerte områder enn tidligere, og at naturmateriale blir byttet ut med apparater av stål og plast (Breivik, 2001, s. 12-18).

Den samme barnehagen har skogen rett utenfor gjerdet, og har med en gruppe barn på tur stort sett hver dag. Den andre barnehagen har en fast tur-dag i uka, men opplever at avstanden til skogen blir for lang for mange av barna. Dersom man skal ta for seg Sandseter (2014, s. 14-15) sin beskrivelse av spennings- og risikofylt lek som en naturlig del av barnas lek, ofte i fri-lek, kan man tenke seg at barna som ofte er i skogen får større mulighet til å utfolde seg i risikofylt lek. På en annen side viste den andre barnehagen til andre aktiviteter innenfor gjerdet som de anså som risikofylte, som for eksempel klatring i trær og på steiner samt aktiviteter på isbane. En informant fra hver gruppe kom med eksempler på barn som ikke har vært vant med å være ute. Disse møter store utfordringer i forhold til ukjent underlag og omgivelser i skogen. Disse eksemplene er også i tråd med Breivik (2001, s. 12-

35) sin situasjonsanalyse, der han beskriver at naturen kan føles fremmed for mange barn i dag.

Flere av informantene har jobbet i barnehage i mange år, og de så en tydelig utvikling i tråd med Breivik (2001, s. 12-35) sin situasjonsanalyse, blant annet med tanke på frihet og forsiktiggjøring. Den ene barnehagen viser tilbake på at det tidligere var flere trær i akebakken som gjorde at barna måtte kjøre slalåm for å komme ned, mens det nå er få trær innenfor gjerdet. «Aldri i verden om det hadde vært lov i dag!» mente den ene informanten. Den andre barnehagen forteller at de tidligere ikke hadde gjerde ut mot en bergvegg der barna lekte og klatret hver dag. Den samme informanten forteller at det tidligere var barn som gikk til barnehagen selv. Begge barnehagene var tydelig på at det har skjedd en forandring, og den ene informanten føler at de gamle lekeplassene ble «raserte». Begrepet «curlinggenerasjonen» blir også nevnt. Dette er et begrep som Hougaard (referert i Larsen & Slåtten, 2005, s. 166) forklarer med at «foreldre i dag, med stor iver og med alle midler, vil gjøre det beste for sine barn slik at de kan komme lett og smertefritt gjennom livet og bli lykkelige mennesker». Breivik (2001, s. 27) hevder i likhet at man «overbeskytter barna med de beste hensikter, men med de verst tenkelige konsekvenser». I tråd med Breivik (2001, s. 12-35) sin analyse, føler de ansatte et økt press på sikkerhet og forsiktiggjøring rundt barna i barnehagen, både i form av forskrifter og generell samfunnsutvikling. Likevel er begge barnehagene fokuserte på å gi utfordringer tilpasset hvert barn, og at utviklingen kan være positiv med tanke på barnas sikkerhet.

4.2.3 Sikkerhet

Gruppene fikk spørsmål om hvordan de arbeider med sikkerhet i barnehagen. Alle var enige om at sikkerhet og risikovurdering er noe de forholder seg til fortløpende gjennom dagen, men ingen av de brukte begrepet risikofylt lek i sitt arbeid. I tillegg til at barnehagen skal «tilrettelegge for og inspirere til trygg og utfordrende kroppslig lek og aktivitet», skal de også «ta vare på barns helse og sikkerhet» (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 42). Begge barnehagene hadde jevnlig kontroller av lekeplassen, enten daglig eller fortløpende, og begge jobbet fortløpende med opplæring av nyansatte. Den ene barnehagen poengterte at ingen ansatte fikk dra på tur med barna før de har erfaring og kjennskap til barna og området.

Det er tydelig at begge barnehagene var bevisste på sitt ansvar. De er opptatt av å gi barna utfordringer, da med en forutsetning om trygge rammer. Som jeg nevnte i kapittel 4.2.2 var diskusjonen om forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr (1996) sentral i gruppeintervjuene, da også når det gjelder arbeid med sikkerhet i barnehagen. Barnehagene la vekt på at forskriften har betydning for utformingen av deres lekeplass i form av fysiske og mekaniske egenskaper som står skrevet i kapittel 3 i forskriften. De var bevisste på at det er de som er ansvarlige for barnehagens lekeplass i tråd med § 3 (1996).

Begge barnehagene er klar over at det har skjedd alvorlige ulykker med barn i barnehage, og begge nevner dette så vidt uten noe direkte spørsmål fra meg. Den ene barnehager nevner, som sagt, en ulykke de hørte om i media som førte til at sikkerheten ble skjerpet i forhold til kvelningsfare. Den andre barnehagen viser til en mindre ulykke fra egen barnehage der et barn brakk armen etter å ha akt inn i et tre. Det at ingen av gruppene legger noe større fokus på flere konkrete ulykker som har skjedd, ser jeg i sammenheng med Sandseter et.al. (2012) sin kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehage. Kartleggingen viser at det skjer relativt få alvorlige skader i barnehagen, da kun 0,2 % av ulykkene er såpass alvorlig at det kan føre til død eller varige mén. Barnehagene nevner enten en ulykke som har skjedd i egen barnehage eller en ulykke de har hørt om via media. Min oppfatning av dette er med andre ord at det ikke har skjedd så mye ulykker de føler det er verdt å nevne, en oppfatning som kan underbygges av kartleggingen til Sandseter et.al. (2012).

4.2.4 Holdninger

Begge gruppene fikk spørsmål om de ansattes holdninger til risikofylt lek, samt voksenrollen og grensesetting. Begge gruppene var tydelig på at personalet har ulike holdninger til dette. I følge Madland (2013, s. 29-41) er det viktig at man er bevisst sine egne holdninger, slik at det blir enklere å endre på de dersom det er nødvendig. Dette ser jeg i tråd med påstandene til flere av informantene. Begge gruppene var klare på at dersom man selv er ukomfortabel i en situasjon, er det bedre å la noen andre ta over uten at det skal begrense barnas utfoldelse. Den ene barnehagen har spesielt fokus på bevisstgjøring av personalet, slik at de skal se utfordringer som ikke inneholder unødvendig risiko. «Man må sette grenser for seg selv, og ikke la barna føle at de gjør feil», påpekte den ene informanten. Dette ser jeg i sammenheng

---

med det Sandseter (2014, s.23-24) skriver om at ansatte i barnehagen må stille seg spørsmålet om det er de selv eller barna som setter grenser for hvor grensen går i den risikofylte leken. Det er tydelig at informantene har stilt seg dette spørsmålet, og konkludert med at det ofte er de selv som setter grensene.

Madland (2013, s.17-27) skriver også om at holdningene våre påvirker hvordan vi handler, og at vår egen frykt kan smitte over på barna dersom vi handler feil. Dette er noe flere av informantene var inne på. Begge barnehagene kom med eksempler der andres frykt ble overført til barna. Et eksempel er et barn som hadde store problemer med å slå på vannkrana, da det hadde blitt skremt med at det kunne brenne seg. «Man må lære barna hva som kan skje, og øve på det som kan være farlig», påpekte den ene informanten. Det er tydelig at begge barnehagene var bevisste på denne fryktoverføringen og opptatt av å unngå den.

Både Madland (2013) og Sandseter (2014) vektlegger voksenrollen, med tanke på egne holdninger, handlinger og væremåte sammen med barna. Dette er noe begge barnehagene tydelig vektla under intervjuet. Den ene barnehagen hadde stort fokus på at man skal støtte og veilede barna istedenfor fysisk å hjelpe dem, for eksempel når det kommer til klatring. «Klarer de ikke å klatre opp på den store steinen, er det ikke trygt for de å være der heller», mente den ene informanten fra samme barnehage. En informant fra den andre barnehagen påpeker bestemt at «det mest risikofulle du har i barnehagen er voksne som står og skravler og driver med andre ting». Det er tydelig at tilstedeværelse er viktig for begge barnehagene.

5. Oppsummering

Her vil jeg gi en oppsummering for å belyse problemstillingen:

Hvilke faktorer kan påvirke barnas utfoldelse i risikofylt lek i barnehagen?

Mine funn viser at barnehagene hadde en noenlunde lik oppfatning av hva risikofylt lek er, men få av Sandseter (2014, s. 14-15) sine kategorier ble nevnt da de ble bedt om å beskrive risikofylt lek. Noen flere kom frem senere i intervjuene. Ingen av barnehagene brukte begrepet risikofylt lek aktivt, men begge gav barna mulighet til å utfolde seg i ulike aktiviteter og leksituasjoner som både bevisst og ubevisst går under kategorien risikofylt lek. Felles for barnehagene var fokuset på sikkerhet, spenning og mestring, noe som får god støtte av teorien rundt temaet. Begge barnehagene føler at samfunnsutviklingen og økt fokus på sikkerhet, i form av regler og forskrifter, setter en viss begrensning for barna. Begge barnehagene trakk særlig frem utfordringer i forhold til lekeplassutstyr, der forskriften om sikkerhet ved lekeplassutstyr (1996) var hovedfokuset. Samfunnsutviklingen har vært tydelig for flere av informantene, og de mente at mange leksituasjoner fra tidligere «aldri hadde vært lov i dag». I forhold til ulykker ble det kun nevnt én ulykke fra egen barnehage og én ulykke som det ble skrevet om i media, uten at jeg stilte noe spørsmål om dette. Når det gjelder holdninger, var barnehagene fokuserte på at hver enkelt må kunne sette grenser for seg selv uten at det skal gå ut over barnet. Selv om barnehagen med skogen rett utenfor gjerdet kanskje har større muligheter til risikofylt lek, opplevde jeg at barnehagene hadde stort sett samme fokus i forhold til å oppsøke utfordringer uten unødvendig risiko.

For å oppsummere dette, er det tydelig at det er flere faktorer som påvirker barnas utfoldelse. Den risikofylte leken avhenger av miljøet rundt, og nærhet og jevnlig bruk av skogsområder vil kunne gi barna større muligheter til lek som faller innunder denne typen lek. I tillegg setter regler og forskrifter begrensinger for utvalget av lekeplassutstyr. Samfunnsutviklingen fører til større fokus rundt sikkerhet, og er en faktor som tydelig kan påvirke arbeidet i barnehagen. Ut ifra min undersøkelse ser vi at barnehagene føler at flere faktorer kan begrense de, men at det også er viktig å se muligheter og faktorer som påvirker den risikofylte leken i positiv forstand. Bevissthet, vurdering, tilrettelegging og tilstedeværelse er fire faktorer som er viktig for at barna skal få utfolde seg innenfor trygge rammer. Med andre ord finnes det flere faktorer som både begrenser og gir mulighet for barna til å utfolde seg i risikofylt lek i barnehagen, og noen faktorer kan personalet påvirke mer enn andre.

Litteraturliste

- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (Red.). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Breivik, G. (2001). *Sug i magen og livskvalitet*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.
- Coster, D. & Cleve, J. (2008). *Give us a go! Children and young people's view on play and risktaking*. Hentet fra: http://www.playday.org.uk/wp-content/uploads/2015/11/give_us_a_go___children_and_young_peoples_views_on_play_and_risk_taking.pdf
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, FOR-2017-04-24-487. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2017-04-24-487>
- Forskrift om sikkerhet ved lekeplassutstyr, FOR-1996-07-19-703. (2014). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1996-07-19-703>
- Jacobsen, H., Kofoed, T. & Loi, M. (2015). *Barnehagemonitor 2015: Den digitale tilstanden i barnehagen*. Hentet fra: https://iktsenteret.no/sites/iktsenteret.no/files/attachments/bhgmonitor_web.pdf
- Johannesen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5.utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Karoff, H. S. (2014). Farestrategier og trampolineleg. I E. B. Sandseter & J. O. Jensen (Red.), *Vilt og farlig: Om barns og unges bevegesleslek* (s. 46-59). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra: http://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/rammeplan/rammeplan_bokmal_2011nett.pdf
- Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2015). *En bok om oppvekst: Samfunnsfag for barnehagelærere* (4.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Lov om barnehager (Barnehageloven), LOV-2005-06-17-64. Hentet fra:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64?q=barnehageloven>

Madland, A. (2013). *Betydningen av hele meg: Om handlinger, holdninger og verdier hos de voksne i barnehagen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Norsk senter for forskningsdata (NSD). (s.a.). *Hvordan kan jeg gjennomføre et prosjekt uten at det er meldepliktig?* Hentet fra:

http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/vanlige_sporsmal.html

Sandseter, E. B. H. (2013). Det opplevelses- og spenningssøkende barnet. I E. B. H. Sandseter, T. L. Hagen & T. Moser (Red.), *Barnas Barnehage 3. Kroppslighet i barnehagen: Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse* (2.utg.) (s.53-62). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Sandseter, E. B. H., Sando, O. J., Pareliussen, I. & Egset, C.K. (2012). *Kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehage*. Hentet fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2013/skaderapporten.pdf>

Sandseter, E. B. (2014). Risikofylt lek i barnehagen. I E. B. Sandseter & J. O. Jensen (Red.), *Vilt og farlig: Om barns og unges bevegelseslek* (s. 13-25). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Westerveld, J. (2012, 15. april). 15000 barnehagebarn ble skadet i fjor. *Aftenposten*. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/norge/15-000-barnehagebarn-ble-skadet-i-fjor-158929b.html>

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

INTERVJUGUIDE

Bakgrunn:

Barnehagens fokusområder?

Barnehagens beliggenhet.

Erfaring (?)

Risikofylt lek:

Hva er det første du tenker når du hører «risikofylt lek»?

Hva mener du er positivt ved risikofylt lek?

Hva mener du er negativt med risikofylt lek?

Samfunnets begrensinger:

Har *samfunnets utvikling* noen påvirkning av hvor stor grad dere tillater barna å drive med risikofylt lek?

I hvor stor grad mener du at *lover og regler* styrer barnas mulighet til risikofylt lek?
Hvorfor?

Føler du at disse rammene på noen måte begrenser/hindrer barnas mulighet til utvikling (i forhold til risikofylt lek)?

(Dersom han/hun har jobbet i barnehage lenge: Har du sett noen utvikling i forhold til hva man kan akseptere i barnehagen?)

Sikkerhet og tilrettelegging i barnehagen:

Er «risikofylt lek» et ord dere bruker aktivt i barnehagen?

Har dere noen fysiske tiltak som begrenser risiko? (Eks. i forhold til lekeapparater, gjerder, hinder for klatring ++)

Har dere noen konkrete elementer som innbyr til risikofylt lek? Ute i skogen? På tur? Redskaper? (Eks. klatremuligheter, store områder til løping,

Hvordan tar dere opp tema «sikkerhet» i personalet? Faste rutiner?

Hva mener du er viktig å tenke på dersom man skal ta vare på de positive sidene ved risikofylt lek?

Har dere noen «regler» for hva som er lov og ikke pga. risiko, både i barnehagen og ute på tur?

Holdninger:

Hvilke holdninger har de ansatte til risiko når det kommer til grensesetting, risikovurdering, og å se muligheter for lek? («Hva er det verste som kan skje?»)

Personlige forskjeller på hva man aksepterer? Hvordan håndtere dette? Forskjeller på kjønn?

Voksenrollen. Tror du at holdninger har noen betydning for hvilken rolle man inntar i nærheten av risikofylt lek? På hvilken måte? Hvordan påvirker dette barna? Positivt/negativt?

Vedlegg 2: Forespørsel om deltakelse i undersøkelsen

Forespørsel om deltakelse i undersøkelse om risikofylt lek i barnehagen. (Bachelor, Barnehagelærerutdanning.)

Jeg heter Mari Lønstad og driver for tiden og skriver bacheloroppgaven som en avslutning av barnehagelærerutdanninga på Høgskolen i Innlandet, Hamar. Tema for oppgaven er risikofylt lek, og jeg ønsker å undersøke hvordan dagens samfunn (samfunnsutvikling, lover, regler, holdninger, rammeplan) påvirker barnas mulighet for risikofylt lek i barnehagen, og hvordan det legges til rette for dette i barnehagen. Jeg vil også undersøke hvordan barnehagens plassering, og eventuelt fokusområde, påvirker rom for risikofylt lek.

I den anledning lurar jeg på om dere har interesse av å delta i et gruppeintervju i barnehagen? Jeg tenker å ha intervju med 3 personer. Jeg ønsker helst barnehagelærere/pedagogiske ledere, da jeg også er interessert i hvordan deres rolle påvirker holdninger og kunnskap om risikofylt lek. Eventuelt hadde det vært fint med andre ressurspersoner som har interesse og kunnskap om temaet. Grunnen til at jeg ønsker gruppeintervju er at man da kan starte en diskusjon og en god samtale der flere kommer med innspill. Jeg har et håp om at det fører til enda flere og bedre svar. Varigheten er vanskelig å forutsi, men jeg tenker at maks en time er nok.

Spørsmålene vil dreie seg mest om hvordan det blir tilrettelagt for risikofylt lek i deres barnehage, hvordan dere arbeider med sikkerhet og hvilke holdninger personalet har til risikofylt lek og til slutt hvordan alt dette kan påvirke barna.

Jeg ønsker å ta lydopptak av intervjuet, kun til mitt videre arbeid med oppgaven. Dette vil selvfølgelig bli slettet da oppgaven er ferdig i løpet av mai 2017. Det er selvfølgelig frivillig og delta, og personopplysninger vil ikke komme frem i oppgaven. Intervjuet er taushetsbelagt. Det er mulighet for å trekke seg fra avtalen uten å oppgi noe grunn for dette. All informasjon fra intervjupersonene vil bli behandlet konfidensielt, og alt vil bli destruert når oppgaven er ferdig.

Dersom du har noen spørsmål, ta kontakt med meg eller min veileder: Mari Gillund, tlf. 62517292, mari.gillund@inn.no

SAMTYKKE TIL DELTAKELSE I UNDERSØKELSEN

(Jeg tar evt. med dette skrevet på intervjuet, slik at dere kan signere den dagen.)

Jeg har mottatt informasjon, og ønsker å delta i intervjuet.

(Prosjektdeltaker, dato)

Med vennlig hilsen Mari Lønstad (marilonstad@live.no – 47827150).